

Александар Пирожков
КРУГОВИ ТМИНЕ

Уредник
Зоран Колунџија

Рецензенти
проф. Радивој Радић
Данко Стојић

На корици:

Aurelia borealis – поларна светлост – slika je preuzeta sa Interneta:
https://fbcdn-sphotos-e-a.akamaihd.net/hphotos-ak-ash3/267698505030436217342_1590704528_n.jpg

Александар Пирожков

КРУГОВИ ТМИНЕ

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

Сенима мојих родитеља, Мирјани и Борису

„Цела прича о пролазима,
била је једна моја смешна измишљотина.
Био је само један тунел, мрачан и усамљен... „

Ернесто Сабато

РЕЧ АУТОРА

Овај роман није историјска хроника. Неки догађаји, описани у роману, стварно су се догодили, а неки су плод фикције. Они који су се стварно догодили коришћени су као позадина у којој се преламају животи и емотивна стања главних јунака.

Грађа и извори који су послужили за описивање тих историјских догађаја нису увек били најбољи и најпрецизнији, већ они који су ми били доступни.

Понекад су као извори коришћене енциклопедије, као што је Мала енциклопедија, Просвета, Београд 1968–1969., али и Интернет енциклопедија – Википедија у којој подаци нису увек потпуно веродостојни. Истинитост тих података често сам додатно проверавао, а некад и нисам.

Све у свему, иако на крају књиге наводим литературу и референце, ја се нисам понашао као научник-историчар, већ као писац чији је задатак да што верније представи историјске околности које су највероватније имале драматичне последице на животе главних јунака.

Могуће је да ће ми историчари замерити на оваквом приступу, али се надам да остали читаоци, због којих је овај роман и написан, то неће узети за слабост.

Ако би и историчари, за тренутак, заборавили своју професију и посматрали овај роман очима читалаца, био бих више него захвалан.

Александар Пирожков

І ДЕО

БОЛНИЦА

І

Позвонио је. Стари познати звук, толико пута поновљен у свести. Кратка тишина. Шум нервозних корака у ходнику. Окретање кључа у брави. Мајчино потпуно бело лице, очи пуне страха и неверице.

– Отац ти...

Није сачекао да каже до краја. За тренутак мрак у свести. Без мисли и звукова. Онда нагло уђе у собу.

Отац је лежао потпуно го на кревету. Очи су му биле склопљене, лице без живота. Руке, млитаво опуштене. Једна је висила, као отргнута, поред кревета. Грудни кош се није подизао.

„Умро је!“ стравично му је прострујало кроз свест, остављајући траг, као скалпел.

„Можда ипак није?“ – проби се слабашни зрак наде.

Притиснуо му је грудни кош свом снагом. Махнито је ударао по месту на коме је срце. Пискави звук из плућа.

„Снажније! Још снажније! Ипак дише!“

Ритмични покрети вештачког дисања. Дугачко очево Ху-ууу. Очи му и даље беху затворене.

Подигао му је капак. Белина јабучица, од које се за тренутак тргао.

„Без свести је! Кома!“ Мајка га посматра.

Осећа њен упитни, молећиви, поглед. Не гледа је. Навлачи са притискањем плућа. Тренутак, ослушкује. Отац полако почиње сам да дише. Грудни кош му се једва помера. Шиљци ребара, као да му пробијају танку кожу.

„Како је мршав! Како је, уопште, толико слаб и могао да живи?!“

Ухватио га је за руку. – Биће ти добро! – рече.

Није веровао у то што је говорио. Рекао је то, само да би му било лакше. Отац га није чуо.

Држао је чврсто очеву руку. Плавило вена оцртавало се на кожи. Дугачки, кошчати прсти. Рука човека, која је лечила друге људе.

– Буди уз њега. Зваћу Хитну помоћ! Мора одмах у болницу.

Нервозно окреће број. Руке му дрхћу. Страх у мислима. „Јави, се дођавола!“

Пословни глас са друге стране не трпи приговор. Владимир објашњава адресу. Даје податке.

– Пожурите! Умреће! – каже. У себи мисли: „Јебем ти администрацију! Као да не могу после да узму податке“

Враћа се унезверено у собу. Мајка безуспешно покушава да обуче оца. – Не могу да га подигнем!

Владимир некако успева да му обуче кошуљу. Доњи део тела и даље је го. – Зашто је го?

– Све што му обучем, он скида!

Гледа забезекнуто. – Како се ово догодило? Мајка га не чује.

„Она је потпуно ван себе“, мисли. Понавља питање. Мајка, као пробуђена из сна, гледа га празним очима. Крши руке.

– Хоће ли умрети?

– Питам те шта је било? Како се ово догодило?

– Пошао је у купатило. Пао је у ходнику. Ударио је главу у орман.

– Где си ти била, богца ти?! Рекао сам ти да се не одми-чеш од њега!

„Као да се речима сада нешто може променити“, помисли.

– Радила сам у кухињи. Говорила сам му да сам не устаје. Али, он ме не слуша...

„Касно је тражити кривца! Ипак...?“

– Да ли је одмах изгубио свест?

– Не баш одмах. Није могао да говори, али ме је разумео. Ни очи му нису биле затворене.

– Зашто ме ниси звала на посао?

– Нисам знала број.

„Јеби га!“, помисли. – Могла си да зовеш моју супругу! Њен број знаш!

– Звала сам Хитну помоћ.

– И?

– Дошли су брзо. Дали су му ињекцију за снижење при-тиска.

– Само то?

– Био је неки млад лекар. Каже, не зна шта му је.

– Како не зна шта му је?

„Да сам ја био овде, можда не би био у таквом стању?“

Нека поплава немоћног гнева обузе му мисли. Само псов-ке.

„Јебем ти лекаре, говнаре!“

– Зашто га нису превезли у болницу?

– Није хтео да иде.

– Није хтео?! Па, био је без свести!

– Није, када су лекари дошли. Тек касније је изгубио свест. Само је вртео главом и није хтео да иде.

– И ти, и он сте потпуно луди! А и ти лекари су идиоти!

Покушавају да подигну оца, да би му обукли гаће и панталоне.

„Једва! Како је тешко обући човека без свести! Као да је два пута тежи!“ Додирне очево чело.

– Врућ је! Покваси ову марамицу! – каже мајци.

Очеви неконтролисани покрети лица. Грч.

„Он, ипак пати! Само, тога није свестан. Сувише је мучно. Добро је да ми ћерка није ту“

Одједном, отац рукама покушава да скине панталоне.

„Хоће ли да мокри? Траг свести му је, ипак, очуван!“

Поново га скида. Хладна белина очевог тела. Проређене длане.

– Хајде! Покушај да мокриш!

„Знам да ме не чује! Ово је потпуно бесмислено! Он ће ускоро умрети! Каква је сврха да ли је мокрио у гаће, или у нокшир?“

Опет празнина у глави. Сваки пут када помисли да ће отац умрети, у глави му се створи вакуум. Осећа пулс у слепоочницама. Куцкање чекића по мозгу.

„Само да ми не умре на рукама!“ Облачи га. Застаје задихан.

Ваздух је у соби загушљив, устајао. Мирише на дуван и зној.

– Отвори широм прозор! – каже мајци.

– Отворен је. Напољу је велика врућина. Нема ни дашка ветра.

За тренутак осети несвестицу. Гушење. Грашке зноја по челу. Седа у фотељу. „Само ми је још ово требало! Морам се сабрати!“

Погледа у мајку. „Лице јој је као маска. Не мења се. Увек исти празан израз очију. Шта ће она сада да ради без оца? Толике године су заједно! Морам бити стално уз њу. Где је та проклета Хитна помоћ?“

Баци поглед на сат. „Зар је прошло тек десет минута од када сам их позвао. Време ми се вуче у бескрај.“

Напољу завијање сирене. Уздах олакшања. Отвара врата.

– Добро је да сте тако брзо стигли.

– Како ћемо са носилима кроз ходник? Не можемо да се окренемо! Можете ли га некако изнети?

– Зар не видите да је у бесвесном стању?! Пао је. Можда има и прелом врата! Не смем да га померам.

„Какви су ово глупаци и неспособњаковићи?! Целог живота само наилазим на дебиле. За који му к... служе носила, него да на њима изнесе болесника?!“

– Ипак покушајте!

Болничар зналачки одмерава простор у ходнику и ширину врата.

– Нема шансе! – каже.

– Како?! Човек само што није умро, а Ви кажете да нема шансе да носила прођу кроз ова врата?

– Хоћете ли га изнети? – издра се болничар.

Владимир се презнојио. Хтео је да му каже. „Мамицу ти јебем курвинску!“, али се у последњем тренутку заустави.

„Сваки секунд је драгоцен, а ја се справљавам са кретеном!“

Покушава да подигне оца. Болничар празно гледа по соби.

Владимир некако успева да подигне оца. Придржава га. Узалуд. Отац се скљокао. Једва је успео да га заустави да не падне на под. Болничар ништа не чини. Мајка тихо плаче.

„О Боже! Умреће ми на рукама! Какав Бог! Откуда ми то пада на памет? Од Бога, у оваквој ситуацији, тражити помоћ је потпуно апсурдно!“

Узима оца у наручје. Носи га на рукама, као дете.

„И није тежи од моје кћери!“

Наслони очеву главу на своју руку. Очи су му још увек затворене. Руке и ноге му висе. Клате се у ритму у коме Владимир корача. Као да имају свој независни живот.

– Отвори врата! – каже мајци. Она плаче.

– Иване, Иване! Јецаји јој потресају тело. Брише очи крајичком умазане марамице.

Излазе. Болничар лењо доноси носила. „Као да му се не живи! Млад човек, а тако безвољан!“, мисли Владимир.

Његов шкотски овчар њуши очеве ноге. „Запамти му мирис! Више га никада нећеш осетити.“

Спушта оца на носила. Пас гура њушку. – Марш! – каже Владимир. Пас збуњено гледа. Владимиру се учинило да види неку тугу у псећим очима. „Да ли и он осећа да отац умире?“ Мајка плаче. И Владимиру су сузе у очима. Угризе се за усну. Бол од уједа замени му за тренутак психички бол. Дубоко уздахну.

„Можда има наде!? Многи људи су долазили свести из коме. Али многи и нису. Моја пријатељица Душа је умрла после пет дана коме у двадесет осмој! Отац има седамдесет. Тешко, да ће се извући. Али ипак? Зашто стално та јебена *нада*?“

Пас опет прилази. – Бежи тамо! – крикну.

Болничари подижу носила. Владимир пази да отац не падне са њих. Уносе оца у уска амбулантна кола. Владимир седа на мало место поред оца. Врата се са треском затварају.

„Каква врућина! Прозор се, наравно, не може отворити! Као у пећини. Леш са пратиоцем! Језиво!“

Опет празнина у глави. „Шта, ако умре? А умреће сигурно!“

Пред очима му је све бело. Бела празнина мисли. Бела боја офарбаних прозора на колима. Све је бело. Титра му пред очима. Затвара их за тренутак. Монотono брујање мотора. Белина се растапа у боје. Отвара очи. Отац отвара уста.

Као да хвата ваздух. Тешко дише. Кола се дрмају. Владимир придржава оца, да не падне са носила.

„Само да што пре стигнемо у болницу! Где смо сада?“ Покушава ноктом да загребе белу боју са стакла.

Зрак светлости, пробивши се кроз рупицу, падне му на очи. „Мостар! Газела! Добро је! Ускоро стижемо.“ Стегао је оца за руку.

– Издржи још мало! Биће добро! Видећеш!

„Не чује ме! Који сам ја идиот?!“

Зарије главу у руке. Суви плач. Дубок уздах.

– Опрости ми оче!

Не каже више ништа. Мисли му се прекидају. Кола се са треском заустављају. Болничар отвара врата.

„Износе га као неку изанђалу ствар! Живот је тешко срање!“ помисли.

Болничар одлази да позове неког да унесу болесника. Владимир остаје сам уз оца. Поглед му празно лута са очевог лица на врхове његових ципела.

„Нису добро очишћене! Срање! Тешко срање!“

Кнедла му је у грлу. Отпљуне у страну. Густа, бела, пљувачка, остави мокар траг у прашини...

II

Оца су ставили на покретна носила и одвели изван Владимировог видокруга. Његове очи су наставиле да лутају ходником. „Да ли ћу га икада још видети живог?“, помисли затворивши очи. Неколико секунди стајао је потпуно непокретан.

– Морате дати податке! – рече отржењујуће сестра за шалтером. Владимир послушно даје податке. Сестра марљиво куцка са своја два мала прста. Сваки удар типке болно се зарива у Владимирову свест. Друга сестра прилази и шапће

оној првој неки безобразлук. Ова престаје да куца. Кикоће се... Друга је опет нешто пита.

„Разговору никад краја...“ Владимир стоји као посран. Оца су негде одвели, а он чека да се сестра смилује и откуца тону непотребних података.

Долазе неки људи. Хол се одједном напунио. Сестра на шалтеру за обавештења неуморно објашњава. Она, што куца и даље слатко чаврља. У Владимиру напетост све више расте.

„Пизда ти матерна! Докле бре?“ То, наравно, само мисли, а проговара неким пискавим, њему страним гласом:

– Хоћете ли ово завршити? Молим Вас...

Сестра га погледа незаинтересовано.

– А? Да, да... Година рођења?

– Па то сте већ питали. „Ова, изгледа мисли само на ону ствар!“, помисли.

„Заболе је што људи око ње масовно умиру.“

Време пролази...

„Колико ли ћу још овде да стојим, док ова све не упише?“

Мирис дезинфекционог средства меша му се у ноздрвама са лошом имитацијом парфема „Поиссон“.

„То се ова кучка намазала, да све смрди на километар!“

Узалуд маше рукама испред себе не би ли дошао до ваздуха. „Парфем“ у таласима поново га шчепа за грло. Ипак, смогну снаге да упита сестру:

– Куда су одвели овог болесника чије податке узимате?

– Покушајте на интерном.

„Шта да покушавам?“ – Да ли је тамо, или није? – прудера се, потпуно изгубивши контролу над собом.

– Вичите тако на своју жену! – одбруси му сестра. – Ово је болница, ако нисте знали!

„Заар??“, помисли Владимир. – Извините, једва процеди кроз зубе.

Док се удаљавао од шалтера осећао је на себи подсмешљиве погледе. Чуо је и коментар: – Овај је, изгледа, неки лудак!?

Не окреће се. Само још више убрзава корак. Бежи ли он то? Не, само се жури да што пре нађе оца. У другој прилици би им...

Умилни гласић... – Који спрат желите?

– Не знам. Интерно?

– Онда други... Упути му нешто налик на осмех... Владимир ћути. Гледа командну таблу са морем дугмића... Пали се зелено светло...

„Вежите се! Полећемо!“ Сестра се и даље глупаво смешка. Владимирово лице је без израза... Увек се осећа непријатно када је са неким у лифту. Неколико секунди nelaгодности... Лифт се зауставља. Врата се отварају. Белина болничког ходника... Јак мирис дезинфекционог средства.

„Добро је да овде нема оног парфема...”

Мување... Гужва... Пацијенти и људи у белом. Сви некуда иду. Кога да пита? Ову сестру? Не делује довољно уверљиво! Или овог чикицу што вуче ноге клапћући у болничким папучама? Заустави један бели мантил. Пита. Мантил му показује правац кретања без речи. Улази у велику салу. Пријемна соба? Десетак болесника... Погледом тражи оца... Види лекара и сестру, који нешто петљају поред очевог кревета. Са стране висе неке жице.

– ЕКГ?

– Да. Ништа нарочито. Срце му је изгледа здраво, каже лекар.

– Зашто је без свести? Да ли је излив крви у мозак?

– Можда... Онда, то није наш случај...

– А чији је?

– За неуролога. Лекар, ипак пажљиво прегледа оца. Ослушкује, куцка. Ништа... Опет послушкује, ни сам не

верујући да је, како он каже, са његовог становишта све у реду.

„А отац је и поред свега без свести... „, помисли Владимир, али не рече ништа. Посматрао је како лекар подиже очеве руке. Оне немоћно падоше поред кревета...

– Не може да савије главу према грудима, каже лекар. Могао би да буде излив крви у мозак.

Владимир се осећа сувишним. Нити може да помогне, нити да одмогне. Ипак, зна да је потребно да буде ту. Због оца? Или због себе? Да би му савест била мирнија? Да може да каже да је учинио све што је било у његовој моћи? А да ли је баш све учинио?

„Могло се ту још много тога учинити! Али, о томе ћу неком другом приликом... Да ја то не перем руке од свега? Одговорност, буразеру! Мораш понети део своје одговорности! Или мислиш да нико није крив? Да се, ето, просто тако догодило? Или је крив неко други? Јеби га... Он умире, а ја га тупим.“

Погледа упитно у лекара. – Шта сад? Има ли неке помоћи? Лекар слеже раменима.

– Дођите, каже уместо одговора на Владимирово питање. Треба да дате податке од чега је све боловао.

„Опет подаци... Ово је лудило. Сви само узимају неке податке... Хоће ли ме питати каква му је столица? Или до које године га је дркао? А како то да знам, када нисам био ни рођен... Подаци, подаци. А неоспоран је податак да он умире... То, наравно, нико не констатује... Само се траже подаци. Мука ме хвата од помисли колико још података морам да дам.“

Нервозно је шетао погледом по соби. Лица осталих болесника нису изражавала апсолутно ништа. Празна лица без одјека... Сви су били при свести, али изгледали су као да су без ње...

„Па шта је ово, дођавола? Имају исти израз лица као пензионери који чекају аутобус. Нико се не узбуђује. Као да су навикли на то да им више нико не може помоћи. Чекају ли то они смрт, тако понизно и покорно?“

Погледа поново у оца. Тикови очних капака. Последњи трзаји?

– Хоћете ли доћи? – пита лекар и поведе Владимира у другу собу. Још једном се осврну да погледа оца. Неко иза њега затвори врата. Учини му се као да је неко спустио ролетне. У очима и мислима само мрак. Заустави се на час пипајући испред себе. Гледа. Не види. Слуша. Не чује. И даље пипа. Ништа не осећа. Само лепљиви мрак. Осети нечију руку на рамену.

– Шта вам је? – упита лекар. Уђите у ову собу.

Владимир улази аутоматски, као робот.

– Седите. Он седе. Питање... Одговор. Још неколико питања. Исто толико одговора. Најзад се вратише у собу са болесницима.

„Ух, што је вруће“, помисли, откопчавајући неколико дугмади на кошуљи. Зној му капље низ лице. Сваки час вади марамичу, која је већ прилично натопљена знојем. Мучнина све више расте... Светлост у соби је прејака. Трља очи и трепће. Бори се да и сам не изгуби свест. Чује глас лекара из неке даљине.

– Одвезите га доле, до краја ходника код неуролога. Извините, болничар је на годишњем одмору...

Лекар је завршио свој посао. Мирно одлази не обазирјући се на збуњеног Владимира. Он погледа око себе и схвативши да нема ко да му помогне, погура носила. Направи неколико корака и застаде на средини собе. Точак се заглавио. Ни да мрдне.

„Који сам ја баксуз!“, помисли покушавајући да оспособи изврнути точак. Исправи га. Опет не иде. Гурне јаче. Отац

умало не паде. Ноге су му већ склизнуле са носила. Владимир их унезверено подиже. Носила најзад кренуше. Уздах олакшања...

Изгура носила у ходник, који му је изгледао бескрајан. Светлост, доле, негде на крају, губила се у перспективи. Поред њега прође нека сестра. Баци летимичан поглед и ништа не питајући оде својим послом. Владимир настави да гура носила. Ништа му друго и није преостало.

„Шта учинити да би оцу било боље? Да ли уопште дише?“

Стави уво на очева плућа. Једва чујни шум као да га мало охрабри.

„Добро је! Дише... Ма шта је ту добро, идиоте! Само што није умро...“

Стиже до тако жељених врата. Куца. Излази намргођена сестра.

– Сачекајте! Имамо већ једног пацијента?

– Али, зар не видите да он само што није умро?

– Сачекајте! – понови сестра и залупи му врата пред носом.

Осмотри на тренутак белину врата, размишљајући шта да ради. Уђе без куцања. Сестра га бесно погледа. Владимир јој не узврати поглед, већ приђе доктору. Болесник, кога је прегледао био је при свести. Одговарао је на нека питања, или можда давао податке... Владимир објасни ситуацију.

– Знате, он је Ваш колега!

То је последњи аргумент, који још има. Да ли ће се после овог доктор одлучити да прегледа његовог оца? Кратка, непријатна пауза...

– Колега, кажете? Како се зове?

– Иван Борисович.

– Аааа... Он беше дуго директор Хитне помоћи? Па, уведите га.